

Regionstyrelsen

Yttrande över utkast till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över utkastet till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

I utkastet föreslås att två nya lagar – lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen – ska ersätta lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall (könstillhörighetslagen). Även följdändringar i andra lagar föreslås.

Region Stockholm ser positivt på att processen för ändring av kön i folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen. Region Stockholm instämmer också i förslaget att den första ansökan om ändring av kön i folkbokföringen inte ska underkastas någon prövning av könsidentitet, då det innebär att processen blir enklare och mer transparent, samtidigt som det stärker individens självbestämmande. När det gäller förslagen kopplade till kirurgiska ingrepp i könsorganen välkomnar Region Stockholm att det inte längre ska krävas tillstånd från Socialstyrelsen för sådana ingrepp, och att frågan hänskjuts till Socialstyrelsen bara i de fall då vården vägrar ingreppet.

När det gäller förslaget om sänkt åldersgräns till 12 år för ändring av kön i folkbokföringen är det enligt Region Stockholm viktigt att säkerställa att barn i åldrarna 12-17 år alltså erbjuds vård och stöd under en utforskande

period i samband med pågående mognad. Det är viktigt att förslagen i denna del inte leder till ett ej adekvat barnpsykiatriskt omhändertagande av barn i denna målgrupp.

Vidare behöver det enligt Region Stockholm säkerställas att en förenklad process för byte av kön i folkbokföringen inte leder till att individer går miste om screeninginsatser, exempelvis mammografi, som är riktade till individer med det ursprungliga juridiska könet.

Region Stockholm välkomnar det föreslagna tillägget till diskrimineringsgrunden kön i diskrimineringslagen som innebär att den även ska omfatta personer som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen eller kroppen genom kirurgiska ingrepp.

Bakgrund

Socialdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över utkastet till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

I utkastet föreslås att två nya lagar ska ersätta könstillhörighetslagen: lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Förslagen innebär att processen för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen.

Den nya lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen ska innehålla bestämmelser om sådana kirurgiska ingrepp i en persons könsorgan som syftar till att göra så att personens kropp ska stämma överens med könsidentiteten och som utförs i hälso- och sjukvården. Det ska inte längre krävas tillstånd från Socialstyrelsen för att genomföra sådana ingrepp. Det ska dock krävas att personen upplever att kroppen inte överensstämmer med könsidentiteten och att personen måste antas komma att leva i denna könsidentitet även i framtiden. Någon särskild betänkanhetid föreslås inte regleras i lagen. Kravet på att personen i fråga måste antas komma att leva i denna könsidentitet även i framtiden innebär dock i praktiken att ett kirurgiskt ingrepp inte kan bli aktuellt förrän det har förflutit en sådan tid att personens vilja får anses tillräckligt belyst. Om ett kirurgiskt ingrepp vägras ska den som vägrar ingreppet skyndsamt överlämna frågan till Socialstyrelsen för att pröva om de förutsättningar som ställs upp i lagen föreligger. Åldersgränsen för att genomgå ett kirurgiskt ingrepp ska, precis som enligt den nuvarande könstillhörighetslagen, vara 18 år.

Den nya lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska reglera förutsättningarna för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Utgångspunkten för ändring av kön i folkbokföringen ska vara individens självbestämmande. Processen för en första ändring av det kön som framgår av folkbokföringen föreslås vara enkel och transparent. En andra ändring av kön i folkbokföringen ska kräva en prövning av könsidentitet, dvs. att sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten och att det kan antas att sökanden kommer att leva i denna könsidentitet även i framtiden.

Möjligheten att ändra kön i folkbokföringen ska gälla från 12 år. En ansökan för ett barn görs av barnets vårdnadshavare med barnets skriftliga samtycke. Ett barn som är under 12 år och har en medfödd avvikelse i könsutvecklingen ska kunna ändra kön i folkbokföringen efter ansökan hos Socialstyrelsen om en ändring är i enlighet med utvecklingen av barnets könsidentitet samt krävs med hänsyn till barnets bästa.

Med anledning av införandet av ovan nämnda lagar föreslås även vissa följdändringar i andra lagar.

Det föreslås bland annat vissa ändringar i steriliseringslagen (1975:580). Sterilisering ska få utföras på den enskildes begäran, om förutsättningar för att genomgå ett kirurgiskt ingrepp enligt den nya lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen föreligger. I de fall det är fråga om sterilisering i samband med en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska det, liksom i dag, ställas krav på en prövning av könsidentiteten.

Det föreslås också ett tillägg till diskrimineringsgrunden kön i diskrimineringslagen (2008:567) som innebär att det även ska omfatta den som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen eller kroppen genom kirurgiska ingrepp.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Ärendet har remitterats till hälso- och sjukvårdsnämnden. Därutöver har Karolinska Universitetssjukhuset och Stockholms läns sjukvårdsområde beretts möjlighet att på tjänstemannanivå lämna synpunkter på betänkandet.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm ser positivt på att det införs en lagstiftning där processen för ändring av kön i folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska

ingrepp i könsorganen. Regionen instämmer i att processerna bör vara oberoende av varandra då inte alla som vill ändra könet i folkbokföringen också vill genomgå kirurgiska ingrepp i könsorganen och vice versa. Förslaget att den första ansökan om ändring av kön i folkbokföringen inte ska underkastas någon prövning av könsidentitet innebär att processen blir enklare och mer transparent, samtidigt som det stärker individens självbestämmande. Det stämmer också väl överens med synsättet att ingen ska tvingas genomgå medicinsk behandling eller medicinska ingrepp för att få sin könstillhörighet ändrad. För hälso- och sjukvårdens del är det positivt att resurser som i dag behöver tas i anspråk för utfärdande av nödvändiga medicinska intyg i högre grad kan avvaras till vårdande insatser.

I utkastet föreslås att möjligheten att ändra kön i folkbokföringen ska gälla från 12 år. Det innebär en sänkning av nuvarande åldersgräns på 18 år, i de fall det inte är fråga om barn som fötts med medfödd avvikelse i könsutvecklingen. Enligt Region Stockholm är det viktigt att beakta individens självbestämmanderätt när det gäller vuxna såväl som barn. För målgruppen barn i åldrarna 12-17 år är dock konsekvenserna av förslagen mer svårbedömda än för vuxna. Adolescensen är en period av successiv mognad och erfarenheten visar att det, jämte den binära transvägen, finns andra vägar att välja för barn med tidigt könsöverskridande beteende. I utkastet föreslås en process som gör det enklare att byta kön i folkbokföringen, utan krav på medicinsk utredning vid första ansökan om ändring. Det föreslås gälla för både vuxna och barn. Ett sådant förfarande riskerar i praktiken undergräva hälso- och sjukvårdens och barnpsykiatriens uppdrag att stödja och hjälpa barnet, när ansökan kan göras redan från 12 år och utan att kontakter har tagits med vården eller barnpsykiatrien. Vårdens omhändertagande av denna grupp är i dag starkt fokuserat på att ge barnet möjligheter att förutsättningslöst utforska sin könsidentitet och få hjälp med eventuell samsjuklighet. Det är till exempel vanligt förekommande inom barn- och ungdomspsykiatri med barn och unga som parallellt med könsdysfori även har andra hjälpbehov, ofta föranledda av diagnoser inom autism och psykiatrisk sjuklighet av olika slag. Det är viktigt att ett förenklat förfarande för byte av juridiskt kön inte leder till en förenkling av det barnpsykiatriska omhändertagandet av barn i åldrarna 12-17 år, eller undergräver dessa individers möjligheter till stöd under en utforskande period i samband pågående mognad.

Enligt Region Stockholm är det viktigt att en förenklad process för byte av kön i folkbokföringen, utan krav på medicinsk utredning vid första ansökan om ändring, inte innebär en risk för att individen går miste om screeninginsatser som är specifikt riktade till individer med det

ursprungliga juridiska könet. Det gäller exempelvis mammografi och cervixcancerpreventionsprogrammet. För ungdomar är det viktigt att information lämnas om kommande screening. För vuxna måste vården ha möjlighet att säkerställa att screening erbjuds.

När det gäller förslagen kopplade till kirurgiska ingrepp i könsorganen ser Region Stockholms positivt på att det inte längre ska krävas tillstånd från Socialstyrelsen för sådana ingrepp, och att frågan hänskjuts till Socialstyrelsen bara i de fall då vården vägrar ingreppet. I det första skedet blir det alltså en uppgift för vården att bedöma om förutsättningarna för kirurgiskt ingrepp i könsorganen enligt den nya lagen är uppfyllda. Region Stockholm anser att en sådan ordning är ändamålsenlig givet den kunskap och erfarenhet som har byggts upp inom vården sedan den nuvarande könstillhörighetslagen antogs. Ett enklare förfarande kan också leda till minskad administration och frigörande av resurser för vårdande insatser. En minskad oro och osäkerhet hos patienter kring kirurgiska ingrepp kan också bidra till en bättre vårdprocess.

Region Stockholm välkomnar det föreslagna tillägget till diskrimineringsgrunden kön i diskrimineringslagen som innebär att den även ska omfatta personer som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen eller kroppen genom kirurgiska ingrepp.

Enligt Region Stockholm är det svårt att bedöma konsekvenserna för patientsäkerheten, framför allt på längre sikt, av de föreslagna lagändringarna. Könbyte, vare sig det sker genom ändring av juridiskt kön eller medicinska ingrepp, kan för enskilda individer vara direkt livsavgörande. Det är därför viktigt med fortsatt utvärdering av de medicinska och psykosociala effekterna av lagändringarna. Det är också viktigt att följa upp konsekvenserna av lagändringarna när det gäller tillgången till jämlik och jämställd vård. Även tillgången inom landet till nationell högspecialiserad vård vid könsdysfori bör följas upp.

Ekonomiska konsekvenser

Att avge yttrande i enlighet med regiondirektörens förslag innebär inga ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Den föreslagna lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen bedöms inte medföra någon betydande ökning av antalet personer som söker sig till hälso- och sjukvården för vård. För majoriteten av målgruppen som vill ändra juridiskt kön kommer det inte längre krävas medicinskt underlag, vilket förväntas minska den administrativa insatsen i

hälso- och sjukvården. Den föreslagna lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen bedöms inte medföra någon betydande ökning av antalet personer som kan genomgå underlivskirurgi, eftersom den föreslagna lagens tillämpningsområde i stort sett kommer att motsvara den nuvarande könstillhörighetslagen i de delar som avser underlivskirurgi.

Carina Lundberg Udelepp
Regiondirektör

Rickard Sundbom
Administrativ direktör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av utkastet till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen
2. Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 14 december 2021

Beslutsexpediering

1. Socialdepartementet
2. Hälso- och sjukvårdsnämnden
3. Karolinska Universitetssjukhuset
4. Stockholms läns sjukvårdsområde